

Den svenska Lafferkurvan för höga inkomster

nr 7 2016 årgång 44

Inkomstskatter påverkar människors beteende och har därmed samhällsekonomiska kostnader. Beteendeförändringar påverkar även skatteintäkterna. Nya teoretiska insikter och en växande empirisk litteratur gör det möjligt att räkna på de statsfinansiella konsekvenserna av inkomstskatteförändringar på ett relativt enkelt sätt. Mina beräkningar indikerar att Sverige har så höga skatter på höga inkomster att inte bara värnskatten utan hela den statliga inkomstskatten skulle kunna avskaffas utan negativ påverkan på statsfinanserna.

JACOB LUNDBERG

är doktorand i nationalekonomi vid Uppsala universitet med offentlig ekonomi som forskningsinriktning, samt fellow vid Timbro.
jacob.lundberg@nek.uu.se

Hur hög bör skatten på höga inkomster vara? Det är ett hett diskussionsämne både i den politiska debatten och bland nationalekonomer. Det är naturligt att beskattning av höga inkomster är en central politisk fråga. En hög toppmarginalskatt är en tydlig indikation på ett progressivt skattesystem och stora fördelningspolitiska ambitioner. Samtidigt visar det på en större acceptans för de samhällsekonomiska kostnader som beskattning medför.

Under de senaste 20 åren har vår kunskap om de snedvridande effekterna av skatter ökat betydligt. Med början i Feldstein (1995) har forskare undersökt hur taxerad inkomst svarar på skatteförändringar. Både svensk och internationell forskning indikerar att snedvridningarna orsakade av skatt på arbete är större än man tidigare trott, när forskningen fokuserade på arbetsutbud.

Nya teoretiska insikter, framför allt av Saez (2001), gör det möjligt att tillämpa denna forskning för att beräkna optimala skattenivåer och statsfinansiella effekter. Dessa metoder lämpar sig särskilt väl för att analysera beskattning av de allra högsta inkomsterna.

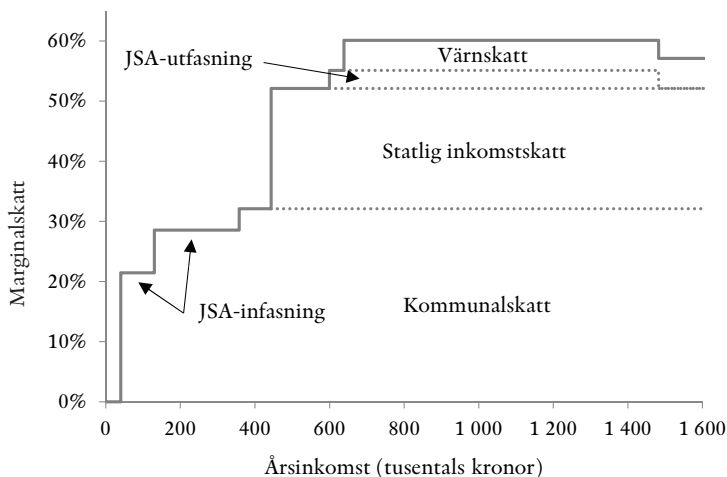
I dag kan forskare beräkna optimala skatter och statsfinansiella effekter på basis av i princip observerbara storheter som inkomstfördelningen och elasticiteten av taxerad inkomst med avseende på marginalskatten. Forskningsläget som det ser ut i dagsläget tyder starkt på att Sverige har passerat den punkt där skattehöjningar på höga inkomster slutar leda till ökade skatteintäkter.

1. Sveriges marginalskatter på arbete

Marginalskatterna på arbetsinkomst i Sverige 2016 visas i figur 1. Det som påverkar vilka marginalskatter en svensk löntagare möter är kommunalskatten, den statliga inkomstskatten och jobbskatteavdraget. Jobbskatteavdraget är utformat så att grundavdraget inte längre påverkar marginalskatterna.

Författaren vill tacka Jesper Ahlgren, Spencer Bastani, Johan Fall, Lennart Flood, Gustav Karreskog, Caspian Rehbinder och Håkan Selin för värdefulla kommentarer.

Figur 1
Marginalskatt för
arbetsinkomst 2016

Ann: Gäller vid genomsnittlig kommunalskatt och för personer upp till 65 års ålder. Allmän pensionsavgift och begravningsavgift ingår inte. JSA står för jobbskatteavdrag.
Källa: Egna beräkningar.

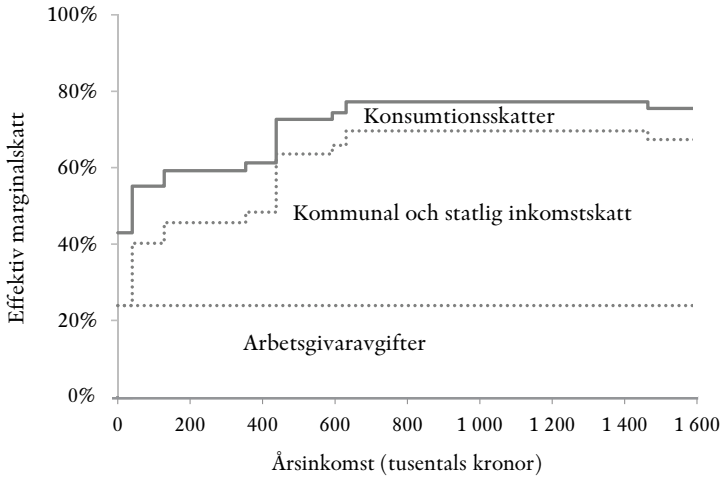
Kommunalskatten är 32,10 procent i snitt 2016. Jobbskatteavdragets infasing, i två olika takter, medför att marginalskatten är lägre än så för årslöner upp till 360 000 kr. Brytpunkten för statlig inkomstskatt är 443 200 kr (ca 37 000 kr per månad). Där stiger marginalskatten med 20 procentenheter. Från årsinkomster på 600 000 kr börjar jobbskatteavdraget fasa ut och marginalskatten höjs med 3 procentenheter. Värnskatten, de sista fem procenten av den statliga inkomstskatten, betalas från 638 800 kr (ca 53 000 kr per månad) och den totala marginalskatten är då 60 procent. När årslönen överstiger 1 482 000 kr är hela jobbskatteavdraget utfasat i en genomsnittlig kommun och marginalskatten sjunker tillbaka till 57 procent.

För att få en komplett bild av skatternas snedvridande effekt bör man beakta den effektiva marginalskatten, där även arbetsgivaravgifter (se diskussion nedan), moms och punktskatter räknas med. Om lönen ökar med 100 kr kommer arbetsgivaravgifterna att öka med 31 kr och inkomstskatten med som mest 60 kr. När nettoinkomsten sedan konsumeras kommer 25 procent av konsumtionsutgiften att vara skatt. Siffran kommer från Du Rietz m fl (2013) och inkluderar olika momssatser, energiskatt, alkoholskatt osv. Jag antar att samma konsumtionsskattenivå gäller för alla inkomster.

Dessa skatter bör sättas i proportion till arbetsgivarens kostnad, som är lönen plus arbetsgivaravgift. Därmed blir den högsta effektiva marginalskatten:

$$\tau_e = \frac{0,31 + 0,6 + (1 - 0,6) \times 0,25}{1 + 0,31} = 77\%.$$

Effektiva marginalskatter för alla skattenivåer illustreras i figur 2.

Figur 2
Effektiv marginalskatt för arbetsinkomst 2016

Källa: Egna beräkningar.

Beloppsgräns	Beräkningsregel	Belopp 2016
Brytpunkt för statlig inkomstskatt	Föregående år ökad med inflation + 2 %	443 200
Brytpunkt för värnsskatt	Föregående år ökad med inflation + 2 %	638 800
JSA-utfasning börjar	13,54 PBB	599 822
JSA-utfasning slutar	13,54 PBB + 1,862 PBB * ks / 0,03	1 482 429
Taket i sjukförsäkringen mm	7,5 PBB	332 250
Taket i föräldraförsäkringen	10 PBB	443 000
Taket för pensionsgrundande inkomst	8,07 IBB	478 551
Taket i a-kassan	910 / 0,8 kr per arbetsdag	300 300

Tabell 1
Brytpunkter och tak relevanta för höginkomsttagares marginaleffekter

Anm: Prisbasbelopp (PBB): 44 300; inkomstbasbelopp (IBB): 59 300; genomsnittlig kommunalskatt (ks): 32,1 procent.

Källa: Egna beräkningar.

Många socialförsäkringsförmåner är inkomstrelaterade och påverkar därmed marginaleffekterna upp till taket. Några relevanta tak i socialförsäkringssystemet och andra brytpunkter som påverkar höginkomsttagare redovisas i tabell 1. De flesta tak är relativt låga. Den enda förmån som påverkar löntagare över brytpunkten för statlig skatt är den allmänna pensionen, som tjänas in upp till 479 000 kr per år. Personer som betalar värnsskatt får inte några ytterligare förmåner vid en löneökning och arbetsgivaravgifterna är därmed en ren skatt för sådana inkomstnivåer.

2. Skattebaselasticiteten

Historiskt har forskningen om inkomstskatters beteendeeffekter fokuserat på hur valet av arbetstid påverkas av skatterna. För ungefär 20 år sedan började forskare i stället att undersöka förändringar i taxerad inkomst. Därmed uppstod *the new tax responsiveness literature*.¹ Tanken är att fånga en bredare palett av beteendeförändringar än bara arbetstid. Det kan handla om avdragsbeteende, huruvida kompensation sker i form av lön eller obeskattade förmåner, omvandling av arbetsinkomst till kapitalinkomst eller lägre timlön till följd av att man exempelvis tackar nej till befordran. Allt detta påverkar individens taxerade inkomst. Eftersom skatteintäkten från inkomstskatt är skattesatsen multiplicerad med den taxerade inkomsten är det också lätt att se varför det är förändringar i taxerad inkomst som är relevant för utvärderingar av statsfinansiella effekter.

Storleken på beteendeförändringarna anges av elasticiteten av taxerad inkomst med avseende på efter skatt-andelen (*elasticity of taxable income with respect to the net-of-tax rate*), här kallat skattebaselasticiteten. Den svenska forskningen om skattebaselasticiteten har sammanfattats av Flood (2015). Hans sammanställning återges i tabell 2. Majoriteten av studierna behandlar den stora skattereformen 1990–91. Elasticiteterna ligger i intervallet 0,1–0,5 och det enkla snittet är knappt 0,3. Mot bakgrund av denna forskning har Pirttilä och Selin (2011) och Sørensen (2010) dragit slutsatsen att 0,2 sannolikt är en konservativ uppskattning av den svenska skattebaselasticiteten.

En studie som bör nämnas är Bastani och Selin (2014). De visar att svenska löntagare inte anhopar sig vid brytpunkten för statlig inkomstskatt. I en enkel arbetsutbudsmodell skulle detta betyda att skattebaselasticiteten är 0. ”Detta får oss dock inte att tro att skatter är utan snedvridningar”, skriver Bastani och Selin och visar att deras resultat går att förena med långsiktiga elasticiteter upp till 0,39 i fallet med modesta optimeringsfriktioner. Optimeringsfriktioner kan handla om anpassnings- och informationskostnader som gör att skattebetalare inte bryr sig om att lägga sig precis vid brytpunkten. Förekomsten av optimeringsfriktioner innebär att det är sannolikt att det tar några år innan skattebetalarna anpassar sig efter en förändring av skatteskalen, särskilt om förändringen är liten.

Den svenska forskningen om skattebaselasticiteten ligger i linje med internationella resultat. Piketty och Saez (2013) skriver att de flesta studier ligger i intervallet 0,1–0,4, med 0,25 som rimlig mittpunkt.

Skattebaselasticiteten visar substitutionseffekten på den intensiva marginalen, dvs förändringar i taxerad inkomst givet att man redan är sysselsatt. Man kan även tänka sig beteenderesponser på den extensiva marginalen, dvs arbetskraftsdeltagande. Sådana effekter brukar anses vara små för höginkomsttagare och ignoreras i beräkningarna nedan.

Ökad inkomst bör även enligt teorin leda till högre efterfrågan på fritid – en inkomsteffekt. I det mesta som följer görs det förenklande antagandet

¹ Se Saez m fl (2012) för en genomgång av centrala studier.

Tabell 2
Studier om den svenska skattebaselasticiteten

Studie	Elasticitet
Selén (2005)	0,2–0,4
Ljunge och Ragan (2006)	0,35
Hansson (2007)	0,4–0,5
Gelber (2014)	0,25*
Holmlund och Söderström (2011)	0,1–0,3*
Blomquist och Selin (2010)	0,2–0,25*
Ericson m fl (2015)**	0,13–0,22

Amm: * Siffran avser män.

** Fel referens uppges i originaltabellen.

Källa: Tabellen är återgiven, i förkortad form, från Flood (2015); referenserna finns där.

att det inte finns några inkomsteffekter, i likhet med Saez m fl (2012) och andra. I nästa avsnitt görs en känslighetsanalys som visar att inkomsteffekter har liten påverkan på policyimplikationerna för beskattning av höginkomsttagare.

Skattebaselasticiteten visar hur taxerad inkomst förändras när skatten sänks eller höjs. Det gör det enkelt att utvärdera hur intäkterna från inkomstskatt påverkas. När man ska räkna på statsfinansiella effekter bör man även beakta intäkter från arbetsgivaravgifter, moms och andra konsumtionsskatter. Beroende på typ av beteendeförändring är det inte säkert att förändringar i taxerad inkomst slår igenom på skattebaserna för dessa skatter. Om det t ex handlar om svartjobb kommer löntagaren ändå att behöva betala moms när lönen konsumeras.²

Av denna anledning bör skattebaselasticiteterna i tabell 2 justeras ned något innan de används för att utvärdera statsfinansiella effekter. Vi kan exempelvis utgå från det enkla snittet på 0,3 och anta att två tredjedelar (0,2) av beteendeförändringen handlar om rena skatteeffekter och resterande (0,1) om rena arbetsutbudseffekter såsom förändrad arbetstid och timlön. Antar vi vidare att de rena skatteeffekterna medför halverade skatteintäkter är den relevanta elasticiteten $0,2/2 + 0,1 = 0,2$.

3. Att räkna på skattereformer

Skatteintäkterna (R) från inkomster över en viss brytpunkt b kan skrivas

$$R(\tau) = N(\bar{z}_b(\tau) - b)\tau,$$

där τ är skattesatsen, N är antalet skattebetalare över brytpunkten och \bar{z}_b är deras snittinkomst. Om vi räknar med beteendeförändringar kommer snittinkomsten att vara en funktion av skattesatsen. Vid små skatteförändringar kan antalet höginkomsttagare antas vara konstant.

² Se appendix till Lundberg (2016a) för beräkningar av skattebortfallet vid olika beteendeförändringar.

Av stort policyintresse är den marginella självfinansieringsgraden (*degree of self-financing* (DSF)) av en skatteförändring. Den marginella självfinansieringsgraden är andelen av en liten skattesänkning (statiskt beräknad) som finansieras av dynamiska effekter, eller andelen av en liten skattechöjning som försvinner på grund av dynamiska effekter. Påverkan av de dynamiska effekterna ges i sin tur av skillnaden mellan den faktiska intäktsförändringen ($dR/d\tau$) och den statiska intäktsförändringen ($dR/d\tau|z$). Den marginella självfinansieringsgraden kan därför uttryckas

$$DSF = \frac{\frac{dR}{d\tau}|z - \frac{dR}{d\tau}}{\frac{dR}{d\tau}|z} = \frac{\alpha\epsilon\tau}{1-\tau},$$

där $\alpha = \frac{\bar{z}_b}{\bar{z}_b - b}$ är den så kallade Paretoparametern och $\epsilon = \frac{\partial z/z}{\partial(1-\tau)/(1-\tau)} = -\frac{\partial z}{\partial\tau} \frac{1-\tau}{z}$ är skattebaselasticiteten.

Paretoparametern är ett mått på hur tunn den högra svansen av inkomstfördelningen är. Den är central i diskussioner om toppinkomstbeskattning. Den svenska Paretoparametern är förhållandevis hög.³ För arbetsinkomster över brytpunkten för statlig skatt ($b = 443\ 200$) är de relevanta värdena $\alpha = 3,18$ och $\tau = 0,74$ (den genomsnittliga effektiva marginalskatten över brytpunkten). Om vi antar $\epsilon = 0,2$ blir självfinansieringsgraden 178 procent. En sänkning av den statliga inkomstskatten skulle därmed leda till ökade skatteintäkter.

Även en låg elasticitet kan leda till stor påverkan på skatteintäkterna. Det beror på att de negativa dynamiska effekterna vid en skattechöjning är proportionella mot hela snittinkomsten (täljaren i Paretoparametern) samtidigt som den statiska intäktsökningen bara är proportionerlig mot avståndet mellan snittinkomsten och brytpunkten (nämnaren i Paretoparametern).

Samma logik förklarar varför inkomsteffekter spelar ganska liten roll för policy slutsatser om skatt på höga inkomster. En skattesänkning kan öka utbytet av arbete på marginalen kraftigt samtidigt som nettoinkomsten inte ökar särskilt mycket. Då ökar heller inte efterfrågan på fritid i någon högre grad. Om inkomsteffekter inkluderas blir uttrycket för självfinansieringsgraden $DSF = (\alpha\epsilon^c + \eta)\tau/(1-\tau)$, där ϵ^c är den kompenserade skattebaselasticiteten och η är inkomsteffektsparemetern.⁴ Om vi till exempel antar $\eta = -0,05$ (värde från Blomquist och Selin 2010) och i övrigt samma värden som ovan blir självfinansieringsgraden 164 procent i stället för 178 procent.

Uttrycket för den marginella självfinansieringsgraden gäller vid en liten skattereform. Om vi är villiga att anta att Paretoparametern och skatteba-

³ Pirttilä och Selin (2011) använder en Paretoparameter på 1,9, beräknad på både kapital- och förvärvsinkomst. Paretoparametern bör beräknas på skattebasen, som i det svenska fallet exkluderar kapitalinkomst. Se dock diskussionen i avsnitt 2 om hur skatteplanering (t ex omvandling till kapitalinkomst) bör behandlas.

⁴ Detta under antagandet att inkomsten är så hög att snittskatten är ungefär lika stor som marginalskatten. Uttrycket härleds av bl a Hendren (2014). Inkomsteffektsparemetern η är skillnaden mellan de kompenserade och okompenserade elasticiteterna enligt Slutskyekvationen.

elasticiteten är konstanta även vid stora skattereformer kan vi räkna ut den intäktsmaximerande skattesatsen, Lafferkurvans topp, genom att sätta självfinansieringsgraden till 100 procent. En skatteförändring på marginalen kommer då inte att påverka skatteintäkterna. I fallet utan inkomsteffekter fås det välkända uttrycket $\tau^* = 1/(1 + \alpha\varepsilon)$, som först härleddes av Saez (2001). Med samma värden som ovan är den intäktsmaximerande effektiva marginalskatten 61 procent.⁵ Givet arbetsgivaravgifter på drygt 31 procent och konsumtionsskatter på 25 procent skulle inkomstskatten behöva sänkas till 32 procent för att nå denna effektiva skattesats. Det motsvarar precis ett avskaffande av den statliga inkomstskatten.

Diamond och Saez (2011) gör motsvarande beräkning för USA och kommer fram till att dagens skattesats ligger långt under den intäktsmaximerande nivån. Men samma metod tillämpad på Sverige ger alltså den motsatta slutsatsen. Det beror dels på att Sveriges Paretoparameter är högre än USA:s,⁶ dels på att Sveriges nuvarande marginalskatter är betydligt högre än i USA.

Det är viktigt att notera att Lafferkurvans topp i allmänhet inte är en optimal nivå. Det gäller bara om det enda målet är att maximera skatteintäkterna. Om staten lägger någon som helst vikt vid höginkomsttagares levnadsstandard bör skattesatsen ligga under den intäktsmaximerande nivån.

Saez (2001) visar att den högsta marginalskatten bör sättas så att den vikt staten lägger på en inkomstökning för en höginkomsttagare jämfört med en extra krona i statskassan är lika med 1 minus den marginella självfinansieringsgraden. Den optimala skattesatsen är då $\tau^* = (1 - g)/(1 - g + \alpha\varepsilon)$, där g är den sociala vikten på de rikastes levnadsstandard.

Anta exempelvis att staten anser att 20 öre i dess egen kassa är värt lika mycket ur ett samhällsperspektiv som 1 krona hos en höginkomsttagare. Då bör skatten sättas så att den marginella självfinansieringsgraden är 80 procent. Sätter vi $g = 0,2$ i formeln ovan blir den optimala skattesatsen 56 procent, motsvarande avskaffad statlig inkomstskatt och en rabatt på kommunalskatten med 8 procentenheter.

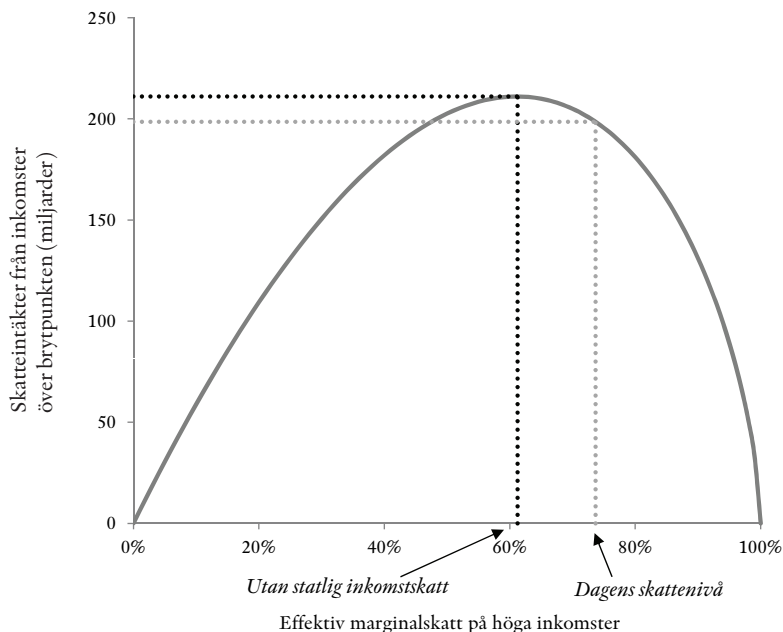
4. Lafferkurvan

Lafferkurvan visar förhållandet mellan skattesats och skatteintäkter. Den illustrerar på ett pedagogiskt sätt hur beteendeeffekter kan göra att en skattehöjning inte nödvändigtvis innebär att skatteintäkterna ökar. Lafferkurvan är döpt efter Ronald Reagans ekonomiske rådgivare Arthur Laffer som sägs ha ritat kurvan på en servett under en middag i Washington. Laffer noterade att skatteintäkterna borde vara noll om skattesatsen är antingen 0 eller 100 procent och postulerade ett bågformat utseende mellan dessa extrempunkter. Därmed finns det alltid en punkt där en skattehöjning inte längre leder till ökade skatteintäkter.

⁵ 63 procent med inkomsteffekter som ovan.

⁶ Detta beror i sin tur delvis på att USA beskattar kapitalinkomst och arbetsinkomst tillsammans.

Figur 3
Lafferkurva för skatt
på inkomster över
brytpunkten för stat-
lig skatt

Anm: Antagen skattebaselasticitet är 0,2. Skatteintäkterna inkluderar inkomstskatt, arbetsgi-
varavgifter (minus pensionsrätter) och konsumtionsskatter.

Källa: Egna beräkningar.

Lafferkurvan ses vanligtvis som en teoretisk konstruktion snarare än som något som faktiskt kan uppskattas. I ett kommande papper visar jag dock att Lafferkurvan för skatt på höga inkomster har formen $R = \tau(1 - \tau)^{\alpha\epsilon}$ med samma antaganden som gäller för Saez toppskatteformel, dvs konstant α och ϵ . Jag antar också att skatteskalen är progressiv. Dessa antaganden blir förstås starkare ju längre bort från dagens skattenivå man kommer. Maximum av denna funktion ges av $\tau = 1/(1 + \alpha\epsilon)$ och den marginella självfinansieringsgraden är $\alpha\epsilon\tau/(1 - \tau)$, som väntat.

Figur 3 visar den svenska Lafferkurvan för samma värden som ovan, dvs $\alpha = 3,18$ och $\epsilon = 0,2$. Om skatten sänktes från dagens nivå till den nivå som motsvarar avskaffad statlig inkomstskatt (vilket också ligger mycket nära Lafferkurvans topp) skulle de totala skatteintäkterna från den del av arbetsinkomsterna som ligger över brytpunkten för statlig skatt öka från 199 miljarder till 211 miljarder kr.

5. Utvärdering av några skatter

För en given skattebaselasticitet kan man relativt enkelt räkna ut de statsfinansiella effekterna av en skattereform. Tre skatter som ofta diskuteras är utfasningen av jobbskatteavdraget, värnskatten och den statliga inkomstskatten. Nedan diskuteras tidigare utvärderingar av dessa skatter och mina

uppskattningar av självfinansieringsgraden om de avskaffades.

Metoden går ut på att den procentuella ökningen i efter skatt-andel till följd av en skattesänkning multipliceras med elasticiteten. Detta ger ökningen i taxerad inkomst, per definition av skattebaselasticiteten. Om exempelvis värnskatten avskaffades skulle efter skatt-andelen öka från 40 till 45 procent – en ökning med 13 procent – för de flesta skattebetalare i det inkomstintervallet. Om elasticiteten är 0,2 kommer inkomsten att stiga med 2 procent ($13\% \times 0,2 \approx 2\%$).

När man vet taxerad inkomst efter skattereformen är det enkelt att räkna ut skatteintäkterna och jämföra med fallet innan skattereformen. Beräkningarna avser endast arbetsinkomster eftersom övriga inkomster, exempelvis pensioner och socialförsäkringsförmåner, inte kan förväntas svara på skatteförändringar på samma sätt.

Denna procedur görs separat för varje inkomstintervall med olika initial marginalskatt. Den enda information som behövs är antalet skattebetalare i varje inkomstintervall och deras snittinkomst. För att förenkla antar jag att individer inte hoppar mellan inkomstintervallen så att antalet individer i varje intervall är konstant. Detta antagande gör att beräkningarna blir något konservativa.⁷

Utfasningen av jobbskatteavdraget

Inkomståret 2016 infördes en utfasning av jobbskatteavdraget från en månadslön på 50 000 kr. Jobbskatteavdraget är helt borta vid 124 000 kr i en genomsnittskommun. Marginalskatten höjs därmed med tre procentenheter i detta intervall.

Regeringen har räknat med 2,7 miljarder i intäkter från skattehöjningen och använt det till att finansiera utgiftsreformer. Detta är dock helt statistiskt räknat. Lundberg (2015) beräknar att effekten på statsfinanserna i stället blir ett tapp på 2 miljarder om man beaktar dynamiska effekter med elasticitet 0,2. Flood (2016) bedömer att intäktstappet skulle bli endast 0,5 miljarder. Se nedan för en diskussion om varför resultaten blir olika.

Värnskatten

Värnskatten är det informella namnet på de sista fem procenten av den statliga inkomstskatten. Den uppgår till fem procent av den del av inkomsten som överstiger 638 800 kr per år (53 200 kr per månad). Drygt 300 000 svenskar betalar värnskatt och 2016 uppgår intäkterna uppskattningsvis till 5,2 miljarder.

Sedan den infördes 1995 har värnskatten haft en central position i den

⁷ Lafferkurvan i föregående avsnitt ritades med antagandet att Paretoparametern är konstant. Detta implicerar i sin tur att snittinkomsten i toppen är konstant, eftersom Paretoparametern är en funktion av snittinkomsten. Men vid en skattesänkning kommer de individer som befinner sig i det högsta inkomstkiktet att öka sin inkomst. Det enda sättet snittinkomsten i toppen kan vara konstant är att personer som tidigare legat under brytpunkten nu ökar sin inkomst och kommer in i toppskiktet. Antalet höginkomsttagare ökar, men den genomsnittlige höginkomsttagarens inkomst förblir oförändrad.

Tabell 3
Sammanställning av studier om värnskattens påverkan på de offentliga finanserna

Studie	Självfinansieringsgrad	Elasticitet
Sørensen (2010)	185 %	0,2
Holmlund och Söderström (2008)	123 %	0,2**
Pirttilä och Selin (2011)	ca 100 %	0,2**
Ericson och Flood (2014)	81 %	0,05*
Finansdepartementet (2010)	56 %	0,09*
Finanspolitiska rådet (2008)	56 %	0,1–0,15
Lundberg (2016b)	193 %	0,2**

Anm.: * Ensamstående män.

** Författarna har uppgett resultat för flera elasticiteter. Den elasticitet som författarna verkar anse vara mest trovärdig (ofta konservativt) redovisas.

Källa: Lundberg (2016b).

svenska skattedebatten. Ett flertal studier har undersökt i hur hög grad avskaffad värnsskatt skulle finansiera sig själv genom dynamiska effekter. Dessa sammanfattas i tabell 3.

Lundberg (2016b) beräknar att ett avskaffande skulle vara självfinansierande till 193 procent. Sørensen (2010) använder en liknande metod och finner en självfinansieringsgrad på 185 procent. Den huvudsakliga skillnaden är att jobbskatteavdragets utfasning har höjt marginalskatterna och förvärrat värnsskattens snedvridande effekt.

Lundberg (2016b) visar att övriga studier gör antaganden som leder till att självfinansieringsgraden underskattas. Holmlund och Söderström (2008) räknar inte med momsens, vilket man bör göra för att få en fullständig bild av påverkan på statsfinanserna. Finanspolitiska rådet (2008) använder en låg elasticitet och räknar inte hela arbetsgivaravgiften som skatt. Finansdepartementet (2010) och Ericson och Flood (2014) använder båda varianter av mikrosimuleringsmodellen Swetaxben, som diskuteras nedan. Pirttilä och Selin (2011) visar att den intäktsmaximerande skattesatsen sannolikt ligger under den aktuella marginalskatten för höginkomsttagare, vilket skulle implicera att värnsskatten kan avskaffas utan intäktsbortfall.⁸

Statliga inkomstskatten

Den statliga inkomstskatten betalas på inkomster över 37 000 kr i månaden. Lundberg (2016a) utvärderar en reform som innebär att den statliga inkomstskatten, inklusive värnsskatten, och jobbskatteavdragets utfasning avskaffas. Endast kommunalskatt skulle behöva betalas. Skatten på arbetsinkomster skulle bli platt med undantag för effekterna av jobbskatteavdragets infasning.

Beräkningar enligt den metod som beskrivs ovan visar att reformen är i princip helt självfinansierande om elasticiteten är 0,15. Mot bakgrund av den forskning som citeras i avsnitt 2 verkar det sannolikt att elasticiteten

⁸ Se fotnot 3 för en diskussion om Paretoparametern i Pirttilä och Selin (2011).

Elasticitet	Intäktsförändring (mdr)	Självfinansieringsgrad
0 (statisk)	-33	0 %
0,1 (låg)	-12	63 %
0,2 (medel)	10	130 %
0,3 (medelhög)	33	199 %
0,4 (hög)	57	272 %

Tabell 4
Effekt på statens finanser vid ett avskaffande av den statliga inkomstskatten och jobbskatteavdragets utfasning

Källa: Lundberg (2016a).

är högre än så, även om man tar i beaktande att alla beteendeförändringar inte medför fullt skattebortfall. Med en rimlig elasticitet på 0,2 skulle ett avskaffande leda till ökade intäkter med 10 miljarder kr,⁹ motsvarande en självfinansieringsgrad på 130 procent; se tabell 4.

Ericson och Flood (2014) har tidigare beräknat att självfinansieringsgraden av avskaffad statlig inkomstskatt skulle vara 56 procent. Se nedan för en diskussion om varför detta sannolikt är en underskattning.

Mikrosimuleringsmodellen Swetaxben/Fasit

Flera av studierna om förändringar av beskattningen på höga inkomster som refereras ovan använder varianter av mikrosimuleringsmodellen Swetaxben, som utarbetats av Lennart Flood, professor emeritus vid Göteborgs universitet. I mikrosimuleringsmodellen Fasit (Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar), som tagits fram av SCB och finansdepartementet, finns en modul för att beräkna dynamiska effekter som fungerar på samma sätt som Swetaxben. Dessa modeller har använts i rapporter från finansdepartementet, Riksdagens utredningstjänst, Finanspolitiska rådet, Riksrevisionen och Svenskt Näringsliv.

Fasit och Swetaxben antar att hushållen följer en särskild nyttofunktion och estimerar den på hushållsdata över löner, arbetstid och andra demografiska variabler. Policyförändringar kan utvärderas genom att förutsäga hur arbetstiden kommer att förändras och därmed skatteintäkterna.

Flood (2016) uppger att arbetsutbudselasticiteten i Swetaxben är 0,1 för samboende och 0,05 för ensamstående i snitt. I senare versioner av Swetaxben beaktas också förändringar av timlönen med elasticitet 0,06. Dessa elasticiteter är låga jämfört med den svenska forskningen om skattebaselasticiteten. Därmed finner också Swetaxben förhållandevis låga självfinansieringsgrader. Som diskuterats ovan indikerar forskningen att Sverige befinner sig på fel sida av Lafferkurvan – lägre skatt på höga inkomster skulle leda till högre skatteintäkter. Swetaxben/Fasit med endast arbetstidsanpassning genererar dock en självfinansieringsgrad under 100 procent för en sänkning

⁹ I figur 3 ovan beräknas att avskaffad statlig inkomstskatt skulle leda till ökade intäkter med 12 miljarder kr. Skillnaden beror, som nämnts, på att beräkningarna i detta avsnitt inte tillåter individer att byta inkomstintervall.

av den högsta marginals-katten. Endast om man inkluderar timlöneanpassning blir självfinansieringsgraden över 100 procent.¹⁰

Ett konkret råd till användare av Swetaxben/Fasit, t ex partier som beställer beräkningar från Riksdagens utredningstjänst, är därför att alltid inkludera förändrad timlön i simuleringarna och att betrakta även dessa resultat som konservativa.

6. Slutsatser

Den högsta effektiva marginals-katten i Sverige är i dag 77 procent. Med stor sannolikhet är denna nivå så hög att en skattesänkning skulle leda till ökade skatteintäkter. Ett flertal studier har dragit slutsatsen att värnskatten kan avskaffas utan intäktsbortfall. Lundberg (2016a) visar att detsamma sannolikt gäller hela den statliga inkomstskatten.

Dessa beräkningar möjliggörs av en stor empirisk litteratur om inkomstskatters beteendeeffekter och nya teoretiska insikter sedan 1990-talet. Matematiska uttryck för den intäktsmaximerande skattesatsen och den marginella självfinansieringsgraden är välkända i denna litteratur sedan tidigare. I ett kommande papper visar jag att Lafferkurvan för höga inkomster – skatteintäkterna som en funktion av skattesatsen – också har en enkel algebraisk form, under vissa förutsättningar. Med rimliga antaganden om beteendeeffekter av skatter ligger Sverige ganska långt till höger om toppen på denna Lafferkurva.

Det kan tyckas myopiskt att endast fokusera på de statsfinansiella effekterna av skattereformer, men under vissa antaganden är effekten på skatteintäkterna det enda man behöver veta för att bedöma de samhällsekonomiska förlusterna av beskattning. Självfinansieringsgraden (se avsnitt 3) visar hur stor del av en skatte-krona som försvinner på vägen från skattebetalare till statskassan på grund av beteendeförändringar. Självfinansieringsgraden är därmed ett sätt att uttrycka den samhällsekonomiska kostnaden av beskattning.¹¹

Feldstein (1999) visar dessutom att det under vissa förutsättningar inte spelar någon roll om beteendeförändringen består av exempelvis minskad arbetstid eller skatteplanering. Intuitionen är att om en skattehöjning leder till ökad skatteplanering måste denna vara väldigt kostsam i form av konsultkostnader och liknande. Om åtgärderna inte var kostsamma hade de redan vidtagits. Därför är en skattehöjning som leder till att skattebetalarna minskar sin taxerade inkomst lika kostsam oavsett om minskningen beror på färre arbetade timmar eller på ökad skatteplanering.

¹⁰ Se utvärderingen av jobbskatteavdragsutfasningen (som innebär en höjning av den högsta marginals-katten) i Flood (2016).

¹¹ Enligt enveloppteoremet kommer individens beteendeförändringar inte att påverka den egna nyttonivån vid en liten skattereform. Den samhällsekonomiska kostnaden av en skattehöjning ges därmed av skillnaden mellan den faktiska intäktsökningen för staten, dynamiskt beräknad, och skattebetalarnas inkomsttapp, statistiskt beräknat. Självfinansieringsgraden är ett mått på denna skillnad. Se diskussion i Saez m fl (2012, s 8).

Det är viktigt att notera att forskningen om skattebaselasticiteten bara fångar beteendeförändringar under de första åren efter en skattereform. Därmed ingår inte långsiktiga effekter på karriär- och utbildningsval och liknande. Beräkningarna här bör ses som konservativa ur det perspektivet.

REFERENSER

- Bastani, S och H Selin (2014), "Bunching and Non-bunching at Kink Points of the Swedish Tax Schedule", *Journal of Public Economics*, vol 109, s 36–49.
- Blomquist, S och H Selin (2010), "Hourly Wage Rate and Taxable Labor Income Responsiveness to Changes in Marginal Tax Rates", *Journal of Public Economics*, vol 94, s 878–889.
- Diamond, P och E Saez (2011), "The Case for a Progressive Tax: From Basic Research to Policy Recommendations", *Journal of Economic Perspectives*, vol 25, s 165–190.
- Du Rietz, G, D Johansson och M Stenkula (2013), "Swedish Labor Income Taxation (1862–2013)", IFN Working Paper 977 (uppdaterad september 2015), Stockholm.
- Ericson, P och L Flood (2014), "Höjda eller sänkta marginalskatter för mer resurser till skolan?", rapport från Svenskt Näringsliv, http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/hojda-eller-sankta-marginalskatter-for-mer-resurser-till-skolan_585927.html.
- Ericson, P, L Flood och N Islam (2015), "Taxes, Wages and Working Hours", *Empirical Economics*, vol 49, s 503–535.
- Feldstein, M (1995), "The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act", *Journal of Political Economy*, vol 103, s 551–572.
- Feldstein, M (1999), "Tax Avoidance and the Deadweight Loss of the Income Tax", *Review of Economics and Statistics*, vol 81, s 674–680.
- Finansdepartementet (2010), "Arbetsutbudseffekter av ett förstärkt jobbskatteavdrag och förändrad statlig inkomstskatt", Ds 2010:37.
- Finanspolitiska rådet (2008), *Svensk finanspolitik 2008*, Finanspolitiska rådet, Stockholm.
- Flood, L (2015), "Skatter räknas, räkna med skatter", *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 5, s 67–79.
- Flood, L (2016), "Effekter av ökad beskattning på arbetsinkomster", rapport till Finanspolitiska rådet 2016/4, Stockholm.
- Hendren, N (2014), "The Inequality Deflator: Interpersonal Comparisons without a Social Welfare Function", NBER Working Paper 20351.
- Holmlund, B och M Söderström (2008), "Hur påverkas inkomsterna av skatteförändringar?", Rapport 2008:28, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Uppsala.
- Lundberg, J (2015), "Skatteintäkten som blev en förlust", Timbro Briefing Paper # 5, Stockholm, <http://timbro.se/konkurrenskraft/briefing-papers/skatteintakten-som-blev-en-forlust>.
- Lundberg, J (2016a), "Platt skatt för högre intäkter", rapport från Timbro, Stockholm, <http://timbro.se/samhallsekonomi/rapporter/platt-skatt-for-hogre-intakter>.
- Lundberg, J (2016b), "Den kostsamma värns-katten", Timbro Briefing Paper # 11, Stockholm, <http://timbro.se/briefing-papers/den-kostsamma-varns-katten>.
- Piketty, T och E Saez (2013), "Optimal Labor Income Taxation", i Auerbach, A J m fl (red), *Handbook of Public Economics*, vol 5, Elsevier, Amsterdam.
- Pirttilä, J och H Selin (2011), "Skattepolitik och sysselsättning hur väl fungerar det svenska systemet?", Bilaga 12 till Långtidsutredningen 2011, publicerad i SOU 2011:2.
- Saez, E (2001), "Using Elasticities to Derive Optimal Income Tax Rates", *Review of Economic Studies*, vol 68, s 205–229.
- Saez, E, J Slemrod och S H Giertz (2012), "The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review", *Journal of Economic Literature*, vol 50, s 3–50.
- Sørensen, P B (2010), *Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2010:4, Stockholm, <http://eso.expertgrupp.se/rapporter/20104-swedish-tax-policy-recent-trends-and-future-challenge>.